

МЕФИСТО

По роману Клауса Мана
У режији Хариса Пашовића

“
Нацизам је нулѝа ѝачка
зла ове цивилизације.
”

Харис Пашовић, редитељ

Српско народно позориште и Фондација „Нови Сад – Европска престоница културе“

Клаус Ман

МЕФИСТО

Драматизација и режија: **Харис Пашовић**

Сценограф: **Небојша Антешевић**

Кореограф: **Золтан Вајакула**

Костимограф: **Марина Сремац**

Драматуршкиње: **Николина Ђукановић и Александра Плескоњић**

Композитор: **Марко Грубић**

Видео анимације: **Сава Кесић**

Асистент редитеља: **Јелена Антонијевић**

Асистент сценографа: **Алекса Шакота**

Асистенткиња костимографа: **Снежана Јањић Хорват**

Сарадници костимографа: **Јасмина Радујко, Сава Стевановић**

Организатор: **Ђорђа Гргић**

Играју:

Аљоша Ђидић: Хендрик Хефген, глумац

Мирјана Карановић: Адолф Хитлер

Димитрије Аранђеловић: Принцеза Тебаб, плесачица

Пеђа Марјановић: Херман Геринг, председник Рајхстага, министар председник Прусије, командант Луфтвафеа

Сања Ристић Крајнов: Лоте Линдентал, глумица

Страхиња Блажић: Ото Улрик, глумац

Гордана Ђурђевић Димић: Генералица / Отова мајка

Старчевић Стефан: Ханс Миклас, глумац

Милица Грујичић: Дора Мартин, глумица

Гордана Каменаровић: Госпођа Бела, Хефгенова мајка

Бојана Милановић: Ангелика, глумица

Миодраг Кривокапић: Теофил Мардер, сатиричар

Миа Симоновић: Николета фон Нибург, глумица

Марко Савковић: Самуел Смешни Феликс, глумац / професор Макс Рајнхарт, редитељ / Ернст Рем, вођа С. А.

Лидија Стевановић: Одет Кроге, директорица Хамбуршког уметничког позоришта

Драгиња Вогањац: Хеда, глумица, драматуршкиња

Димитрије Динић: Јозеф Гебелс, министар пропаганде

Милош Лазић: Хајнрих Химлер, директор немачке полиције и командант СС трупа

Тијана Максимовић: Госпођа Круп, власница фабрике оружја

Душан Вукашиновић: Бењамин Пелц, песник

Вукашин Ранђеловић: Цезар фон Мук, драмски писац

Катарина Брадоњић: Моцова, глумица, касније вођа Лиге немачких девојака

Алиса Лацко: Рахела Мохренвиц, глумица

Јелена Антонијевић: Госпођа Ефеу, суфлерка / Гизела, домаћица код Томаса Брукнера

Милорад Капор: Хансеман, бармен, касније агент СС

Уна Ђелошевић: Герда, Стефи, глумица

Александра Пејић: Анита Бербер, плесачица

Бојана Тушуп: Анемари / Паула – Лига немачких девојака

Бранислав Ђалић: Мали Бек, гардеробер

Јован Живановић: Томас, сценски радник

Јована Плескоњић: Лизи / млада Петра – Хитлер јунген / Хелга – Лига немачких девојака
Андријана Ђорђевић*: Лени Рифенштал / млада Хилда – Хитлер јунген / Одет Ви – плесачица /
Сабина – Лига немачких девојака

Александар Тобџић*: Бонети

Анђела Пећинар*: Моника – Лига немачких девојака / млада Кристина – Хитлер јунген /
Мици – плесачица

Аца Лазин*: Јуниор Круп / Шпер / млади Уве – Хитлер јунген / војник у Аушвицу Петер /
младин асистент у пивници

Јелена Лончар*: Дебора / Миу – плесачица / Хермина – Лига немачких девојака /
млада Изолда – Хитлер јунген

Страхиња Пушкарчевић*: Хамлет / млади Фридолин – Хитлер јунген / млади Јирген /
агент Игнац / војник у Аушвицу Харолд / млади нациста у пивници

Александар Сарапа*: Себастијан / Ханс – сниматељ / млади Јост – Хитлер јунген
Жртве у Аушвицу: ансамбл

* *Студенти и мајстори студија Плуме Академије уметности Нови Сад*

Инспирација: Владимир Савин

Суфлер: Анисија Богданов

Мајстори тона: Софија Паскоски и Владимир Огњеновић

Представа траје 4 сата са једном паузом.

Прва проба: 17. априла 2022. у ВИП салону Српског народног позоришта

Премијера: 12. јула у 19:30 сати на сцени „Пера Добриновић“ СНП-а

Прва реприза: 14. јула у 1:30 сати на сцени „Пера Добриновић“ СНП-а

НОВИ САД
ЕВРОПСКА
ПРЕСТОНИЦА
КУЛТУРЕ

ТВРЂАВА
МИРА

Представа Мефисто гео је пројекат лука „Тврђава мира“ Европске престонице културе, као један од најзначајнијих пројеката овог лука. „Тврђава мира“ од 17. јуна до 17. јула савлађа у фокус уметничких пројеката снажну промоцију културе мира, као никад актуелнију тему, коју је Нови Сад дефинисао још приликом кандидатуре за престижну титулу, заједно са осамнаестом настрашним узорке и последице ратова, савлађајући културу дијалога у први план. Више од 1.500 уметника и уметница из 30 земаља ће кроз различите форме – изложбе, перформансе, представе, мјузикл, концерте, филмске пројекције, али ће свега јоворни пројекат, не само одаћи почаст свим жртвама рата на путу Европе, већ и указати на важност невоља културе сећања, али и ателоваћи кроз културу на невољање мира и дијалога.

Клаус Ман и
Ерика Ман

Клаус Ман (1906. – 1949), књижевник и глумац. У роману *Побожни ђлес*, који му је 1925. донео популарност, обзнанио је своју хомосексуалност након чега га се отац, Томас Ман, одриче. Са сестром Ериком, Памелом Ведекинд (кћерком Франка Веденкинда и тадашњом вереницом) и глумцем Густафом Гриндгенсом, тада Ерикиним мужем, оснива позоришну трупу која 1926. изазива саблазан инсценијом Манове драме *Ања и Есџер* о хомоеротском односу главних јунакиња. Са сестром Ериком учествовао је у кабареу *Млин бибера* и 1933. постао мета нациста, због чега емигрира. У свом најпознатијем делу, роману *Мефисто* (1936), проблематизује судбину и нацистичко одређење свог пријатеља и неког шурака Гриндгенса. И књиге истакнутог антифашисте Клауса Мана горе на нацистичким ломачама, а своје ставове о „немачком питању“ он не изражава само у писмима немачким интелектуалцима, рецимо Готфриду Бену („Шта Вас је могло довести дотле да своје име, које је за нас било појам највишег нивоа и једне скоро фанатичне чистоте, ставите на располагање људима чије је немање нивоа апсолутно без преседана у европској историји и од чије моралне нечистоте свет са гнушањем одвраћа лице?...“), нити свој ангажман своди на прокламације и протесте, него из САД-а одлази у борбу против нациста. Као морфиниста и након мучних разочарања, окончаће живот самоубиством. Сахрањен је у Кану. Премда увек у сенци славног оца, Клаус је издавач ангажованих часописа, плодан је књижевник, аутор приповедака и романа, као што су *Вулкан* или *Пајтејична симфонија* (романсирана биографија Чајковског), аутобиографије *Прекрејница*, али и филмских критика, есеја.

Густаф Гриндгенс (1899. – 1963)

Један од највећих глумаца Немачке 20. века. У Дојчес театру глуми код Макса Рајнхарда, учвршћује популарност кабаретским нумерима и, посебно, наступом у филму Фрица Ланга. Каријеру му је обележила рола Мефиста у Гетеовом *Фаусту*. По доласку нациста, иако хомосексуалац, остаје у Немачкој и као Герингов штићеник постаје управник Пруског државног театра, а обавља и значајне дужности у истакнутим институцијама културе. Пријављује се 1943. као добровољац, но Геринговом интервенцијом остаје у цивилству. Након слома Трећег рајха кратко је у совјетском заробљеништву. Пуштен је интервенцијом комунистичког глумца Ернста Буша којем је издејствовао ослобађање из нацистичког логора. Постаје управник дизелдорфског позоришта 1955. Умире у Манили. Налаз аутопсије указује на унутрашње крварење као последицу велике дозе пилула за спавање, што доводи до нагађања о суициду.

О роману *Мефистио*

Ман је *Мефистио* написао у емиграцији, а лик глумца Хендрика Хофгена настао је по моделу Густафа Гриндгенса. После Гриндгенсове смрти, Петер Горски, његов усвојени син, војник који је током рата задужио Гриндгенса, тужио је западнонемачког издавача који је објавио *Мефистио* због клевете свог поочима. Првостепени и апелациони суд, као 1971. и Уставни суд Савезне Републике Немачке, пресудили су у корист тужиоца па је роман био забрањен. Али не и у источној Демократској Републици Немачкој, где је књига слободно продавана. Када је доцније западнонемачки издавач објавио *Мефистио*, Горски се није жалио. Иштван Сабо по овом роману 1981. снима филм с Клаусом Мариом Брандауером. Филм добија Оскара као најбољи на страном језику.

Харис Пашовић, босанскохерцеговачки редитељ, дипломирао 1984. у класи проф. Боре Драшковића на Академији уметности у Новом Саду, био је Фулбрајтов стипендиста у САД-у, завршио напредни курс за младе редитеље на Фестивалу у Авињону, био стипендиста у Нордијском позоришном институту (Odin Teatar) у Данској, студирао у Школи за менаџмент Универзитета Ланкастер, В. Британија, био на студијском боравку за медије у САД-у (Бостон, Вашингтон, Њујорк). Режирао у престижним позориштима региона, а његове представе су учествовале на фестивалима: Ведекиндово *Буђење њрољећа* и *Дозивање њицица* по Аристофановим

Њицицама, ЈДП, Буњелов *Хамлеј*, Дубровачке љетне игре, *Чекајући Гогоа* Бекета, БДП, *Краљ Иби Жарија*, НП *Nepshinzah*, Суботица, *Јелка код Иванових* Введенског и *Мара/Сад* Вајса, Театар „Промена“, Нови Сад...

Већи део времена током опсаде Сарајева (1992-95) проводи у Сарајеву, доприноси опстанку Народног позоришта, Сарајево, Позоришта младих и Академије сценских уметности. Био је директор Међународног театарског и филмског фестивала МЕСС, који је трансформирао у међународни позоришни и филмски фестивал. Режира Еурипидову *Алкестис*, *Свилене бубње* по јапанским „Но“ драмама, *У земљи њосљедњих ствари* по роману Пола Остера, продуцира *Чекајући Гогоа* у режији Сузан Сонтаг. Под покровитељством УНЕСКО-а, 1994. Сарајевски фестивалски ансамбл игра Пашовићеве представе у париском Bouffes du Nord на позив Петера Брука. Био је директор фестивала Mitelfest, Италија, уметнички директор организације Sarajevo International у Амстердаму, где је режирао неколико представа.

Позоришту се враћа 2002. с *Ромеом* и *Јулијом* Шекспира, пише драму и режира представу *Побуна у Народној њозоришћу* у сарајевском НП (2004), инспирирану романом *Коње убијају, зар не?* Шекспиров *Хамлеј*, којег је режирао 2005. у East West Centru Sarajevo као највећу регионалну позоришну копродукцију у последњих 20 година, проглашен је догађајем године, а Пашовић личношћу 2005. (магазин „Дани“ и Man of the Year – Theatre – „MAX Magazine“). *Фаусћ*, којег је 2006. режирао у East West Centru Sarajevo, са којим отвара фестивал МЕСС.

Добио је многа признања, па и Златни лавор вијенац (најбољи редитељ МЕСС-а), лауреат је награда Битефа и „Бојан Ступица“ (најбоља југословенска режија 1989), UCHIMURA 1994. (најбољи редитељ БХ позоришних сусрета)...

Његове представе су гостовале у Паризу, Амстердаму, Берлину, Женеви, Стразбуру, и на свим релевантним фестивалима у региону: Стеријином позорју, Битефу (4 пута), ЕУРОКАЗ-у, Загреб (2 пута), МЕСС-у (9 пута), МОТ-у, Скопље, Дубровачким љетним играма...

Пашовићев документарни филм *Греша* о проф. Грети Ферушић која је преживела Аушвиц и опсаду Сарајева, учествовао је на фестивалима у Њујорку, Амстердаму, Лондону, Сан Франциску, Сарајеву, Риму, Љубљани, Стокхолму... Снимио је и документарне филмове *Дом*, *Љуби ближњеје своја*, *Балкан – крв и мег* и *A propos de Sarajevo*.

Редитељ о представи

За мене је велика радост радити у граду у ком сам умјетнички формиран, где сам завршио Академију, али је и посебна част радити у најстаријој позоришној институцији на Балкану, са заиста сјајним уметничким ансамблом.

Мефисти сам први пут прочитао док сам још био на Академији и та је књига сад већ 40 година са мном. То је ремек дјело и велика тема која поставља питање односа зла и умјетности. Када ме је директор Дrame СНП-а Милован Филиповић позвао да то радимо, пре короне, брзо смо се договорили да то буде баш тај *Мефисти*. Велика дјела постављају велика питања на која свака генерација тражи своје одговоре. У представи нисам сужавао причу, следио сам роман, чак сам нешто и додао – контекст. Када је роман изашао, 1936,

контекст је био јасан. Било је то време успона Хитлера и нацизма у Немачкој. Данас контекст није толико јасан и очигледан. Млади људи не знају пуно о томе. Зато сам пожелео да дамо тај контекст, да се види да је то било највеће зло у историји цивилизације. Без тога, комад нема довољну снагу. Тек са тим контекстом видимо тему – уметност у околностима зла.

Пошао сам од тога да је нацизам нулта тачка зла ове цивилизације. У драматизацији коју сам урадио, занимало ме је да тачно поставимо структуре тог политичког система који је јединствен у људској историји. Данас се олако праве поређења с њим. Ништа што се догодило након нацизма, а у свету су се дешавала многа зла, није дошло ни близу тачке коју је остварио нацизам. То је важно и у метафизичком смислу. *Мефисти* Клауса Мана нас се тиче као што нас се тичу Шекспирова дела.

Покушали смо да направимо епопеју о уметности у времену зла и односу тог зла према уметности. Мислим да је то занимљиво као позоришни подвиг у сваком времену, а посебно је интересантно што смо, због короне, морали да радимо мање представе, с мало глумаца, а сада можемо да имамо 40 глумаца на сцени. И тренутак је добар због програма *Тврђава мира* ЕПК-а, јер је настао комплексни оквир за испитивање начина како се гради и одржава мир.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

Позоришни трг 1, 21000 Нови Сад

Телефон: 021/6621 411

www.snp.org.rs

За издавача / АЛЕКСАНДАР СТАНКОВ, управник
У Драма / МИЛОВАН ФИЛИПОВИЋ, директор
Уредник / АЛЕКСАНДАР МИЛОСАВЉЕВИЋ
Фотографије / ВЛАДИМИР ВЕЛИЧКОВИЋ
Насловна фотографија / МАРИЈА ЕРДЕЉИ
Обликовање плаката / ДЕЈАН ЛАНГ
Графички уредник / ЂОРЂЕ ЛАБАТ
Компјутерски слог / ЉИЉАНА БИЛБИЈА

Штампа / ЈП СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК

Тираж 500

161. сезона 2021/2022.

НОВИ САД
ЕВРОПСКА
ПРЕСТОНИЦА
КУЛТУРЕ

ТВРЂАВА
МИРА

ФОНДАЦИЈА „НОВИ САД – ЕВРОПСКА ПРЕСТОНИЦА КУЛТУРЕ“

ПЦ Аполо, Трг слободе 3, Поштански фах 153, 21101 Нови Сад

info@ns2022.rs

Пројекат суфинансирала Градска управа за културу, Нови Сад

MINAQUA